

Дзяржаўны мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 40 (2400)
23 мая 1969 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ЯРКАЕ СВЯТА БЕЛАРУСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА РАДЗІМЕ ІЛЫЧА

УРАЧЫСТЫ ВЕЧАР, ПРЫСВЕЧАНЫ ЗАКРЫЦЦЮ ДЗЕН КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ ВА УЛЬЯНАўСКУ

Сем дзён над Волгай-ракой, як на лёткіх крылах чайкі, несліся беларускія песні, гучала музыка. Сем дзён пастанцы нашай рэспублікі дакладвалі радзіме Ільча аб тым, як працягваўся Беларусь у брацкай сям'і савецкага народаў рыхтоўка сучаснага стагоддзя з дня нараджэння У. І. Леніна.

Выступленне Дзяржаўнага народнага хору БССР на Ульянаўскім аўтазавадзе.

І вось настала час развіцця з гаспадарчай ульянаўскай аямлэй. 21-га мая ў памяшканні драматычнага тэатра адбыўся ўрачысты вечар грамадскай прысвечаны закрыццю Дзён культуры Беларусі.

З прававой на вечары выступілі першы сапратар Ульянаўскага абкома КПСС А. А. Скачылаў. Ад імя абкома партыі і выканкома абласнога Савета дэпутатаў працоўных, ад усіх прадаўжэнняў і перадаў сардэчную падаку Цэнтральнаму Камітэту КПБ, Прэзідыуму Беларускага Савета Міністраў Беларускай Рэспублікі БССР за прадстаўленую магчымаць шырока знаёмства з культурай, мастацтвам і літаратурай беларускага народа.

— За сем дзён, — сказаў ён, — ульянаўцы змаглі па заслугах ацаніць духоўнае багацце Савецкай Беларусі. Больш як дваццаць тысяч глядачоў пабыла на канцэртах нашых даратых гасцей, каля адзінаццаці тысяч прысутнічала на творчых сустрэчах на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, навуальных установах.

— Працоўныя нашай вобласці, — працягнуў А. А. Скачылаў, — як і ўсе савецкія людзі, ганарыцца поспехамі брацкага беларускага народа. Іны дасягнуты дзякуючы Савецкай уладзе лютымі дружбе народаў.

— Ад усёй душы, ад усёго сэрца мы жадаем работнікам культуры, усім працоўным Савецкай Беларусі новых вялікіх дзядзеньняў на карысць нашай вольнай Радзімы.

У дар працоўным нашай рэспублікі А. А. Скачылаў паднёс макет Дома-музея У. І. Леніна ва Ульянаўску.

На вечары былі зачытаны прывітальны адрас Ульянаўскага абкома КПСС і выканкома абласнога Савета дэпутатаў працоўных Цэнтральнаму Камітэту КПБ, Прэзідыуму Беларускага Савета Міністраў БССР і таксама пастаноўны бюра абкома партыі і аблвыканкома аб унагароджанні граматамі вольнай групы ўдзельнікаў Дзён культуры БССР на радзіме Ільчы.

Затым слова было дадзена намесніку Старшыні Савета Міністраў БССР Р. Я. Кісялёву.

— Дні культуры Беларускай ССР на радзіме вольнага Леніна, — сказаў Р. Я. Кісялёў, — сталі сапраўдным святкам аднаўлення нашых брацкіх народаў, аглядам дасягненняў напярэдняга стагоддзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Сардэчны, шчыры прывіт, гарачыя сустрэчы гаспадарчай і ўвагу ўльянаўцаў мы разглядаем як яркае праяўленне любові і павагі да беларускага народа. Працоўны Савецкай Беларусі высока цэнзіць і святка захоўваць гэту шчырую любові і вольную дружбу народа, які даў свету Леніна, народа, які першы ўзняў перамога сацыялістычнай рэвалюцыі.

Р. Я. Кісялёў падкрэсліў, што непарунай сувязі беларускага мастацтва з мастацтвам іншых брацкіх народаў абумоўліваецца яго слаў і сапраўдны росквіт.

У заключэнне сваёй прамовы Р. Я. Кісялёў ад імя Цэнтральнага Камітэту КПБ, Прэзідыума Беларускага Савета Міністраў БССР выказаў глыбокаму падаку Ульянаўскаму абласнаму камітэту партыі, выканкому абласнога Савета дэпутатаў працоўных, гарадскім і раён-

намітэтам партыі, гарадскім і раённым Саветам дэпутатаў працоўных за стварэнне выдатных умоў для паспяховага правядзення Дзён культуры Беларусі ССР.

У знак вольнай дружбы і глыбокай павагі Р. Я. Кісялёў уручыў працоўным Ульянаўскай вобласці ад беларускага народа выткі на дыяне партрэт У. І. Леніна, макет Дома-музея Першага з'езда РСДРП і юбілейную крышталевую вазу.

Афіцыйная частка аб'яўлення закрытай. Пад скляпеннямі залы гучалі Дзяржаўныя гімны Савецкага Саюза і Беларускай ССР.

Вялікім заключным канцэртам, які адбыўся затым, з'явіўся дэкаляцыйным завяршэннем творчай справы нашых мастацтва.

Адкрыты канцэрт Дзяржаўнага народнага аркестра БССР. З вольнага ўдзелам былі выкананы «Песня рэвалюцыі» ў апрацоўцы мастацкага кіраўніка аркестра народнага артыста ССР І. Я. Яновіча. Затым прагучала песня Ю. Семанякі «Расцівай, Беларусь» ў выкананні лаўрэата рэспубліканскага конкурсу ваналяста І. А. Адамівай.

Са сцэны прагучалі беларускія народныя песні «Ой, рана на Івана», «Як я ў мамкі жыла». Выканаў іх лаўрэат міжнароднага конкурсу жаночы выканальнік квартэта Дзяржаўнага народнага хору БССР Харыстаў змяліў народны артыст БССР В. Чар-

набеў. У суправаджэнні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра Ульянаўскай філармоніі, якім дырыжыраваў заслужаны артыст БССР В. Катаў, былі выкананы песні «Шумныя барысы» Р. Пукста і сэрнадна «Дон-Кіхот» Д. Кабалеўскага.

Першае аддзяленне канцэрта завяршылася выступленнем Дзяржаўнага народнага хору БССР. Выконваліся песні У. Алоўнікава «Вочы Беларусі» і А. Туранкова «Радасць», а таксама беларускі каштункавы танец.

«Лядкоўскую кадрылю» выканала танцавальная група Дзяржаўнага народнага хору БССР. На сцэне — заслужаны артыст БССР Ю. Смірнов і артыст М. Пункароў. Яны спяваюць папулярную «Лясную песню» У. Алоўнікава.

Вельмі добра выступіў лаўрэат міжнародных конкурсаў заслужаны артыст рэспублікі В. Вульчын.

Як запрашэнне ўльянаўцаў у родны Мінск прагучаў у завяршэнне канцэрта «Мінскі вальс» М. Шумліна.

Вечар, прысвечаны закрыццю Дзён культуры БССР, выліўся ў незабыўную сустрэчу прадстаўнікоў рускага і беларускага народаў, прадэманстраваў непарунае адзінства і дружбу.

М. БУРЬМОЎІЧ,
Б. БАБЛЮК,
(Спецыялыст БЕЛТА)

ПЯЦЬ ДЗЕН НА ЗЯРНАХ

Мінскіх кінааўтары дэманстравалі творы кінамастацтва Беларусі, Літвы, Латвіі, Малдавіі і Эстоніі. Гэты спецаб'яўленні творчы агляд-конкурс адбыўся дзевяці дзямі. Перад аўтамацэтным журы прайшоў амаль 70 мастацкіх, храніральна-дакументальных, навукова-папулярных, мультиплікацыйных і тэлевізійных фільмаў.

20-га мая ў сталінінскім кінааўтары «Партыза» адбылося ўрачыстае закрыццё агляду. Ападысментамі сустрапі прысутны дзевяці кінамастацтва брацкіх рэспублік.

Гасцей і глядачоў вітаў старшыня Камітэта па кінематографіі Савета Міністраў БССР Б. Паўлюшкін.

Старшыня журы па мастацкіх фільмах народны артыст ССР Р. Рашаль аб'явіў вынікі конкурсу мастацкіх фільмаў. Сваю першую дыплом першай ступені за лепшы мастацкі фільм журы прысудзіла карычне «Гэта інтэлігент» кінастудыі «Малдова-фільм» (аўтар сцэнарыя і рэжысёр Эміл Літвіну, аператар Уладзімір Асабілаў, прыватна-скараў далей Р. Рашаль, — што сёння на вечары, дзе падаволяцца

документальных фільмах Ігар Бесараў назваў пераможцаў у гэтых жанрах кінамастацтва. Прыз і дыплом першай ступені за кароткаметражны дакументальны фільм журы прысудзіла фільму «Штрыхі да партрэта» аб'яўлены «Летапіс» студыі «Летапіс» (аўтары сцэнарыя К. Славін, М. Вірозна, рэжысёр В. В. Цімоў, аператар Р. Ясінін, І. Пікман, аператары М. Вераў, Ю. Іванцоў, В. Цімоў, І. Пікман, кампазітар Л. Геладзіўс).

За кароткаметражны дакументальны фільм прысуджаны дыплом першай ступені прысуджаны фільмам: карычне «Завярты старшыня» Латвійскай студыі (аўтар сцэнарыя і рэжысёр Г. Фрэнк, аператар Ф. Піл) і карычне «— і стары» малодзі Літоўскай студыі (аўтары сцэнарыя А. Вярба і П. Вярба, рэжысёр П. Вярба).

Прыз і дыплом першай ступені за лепшы навукова-папулярны фільм прысуджаны эстонскай карычне «Малдова-фільм» (аўтар сцэнарыя Х. Лінг, рэжысёр Р. Каселаў).

Дыплом за творчае даследаванне новай староні ў Ленінскім прысуджаны літоўскім кінематографістам за фільм «У пошуках аднаго дня» (аўтар сцэнарыя В. Бікуліс, рэжысёр Р. Шылінас).

Дыплом за лепшы кінаападысмент — Рымскай студыі за часопіс «Савецкая Латвія» № 5.

Дыплом за лепшую кінаападысмент — Літоўскай студыі за фільм «Тарыбу Летува» № 38.

Дыплом за лепшы публіцыстычны работы — студыі «Талінфільм» за кінаападысмент «Савецкая Эстонія» № 12 і дакументальны кароткаметражны фільм «311 лепшых фотаздымак» з Малдова (аўтар сцэнарыя Э. Вітмаа, рэжысёр І. аператар А. Сёўт).

Дыплом за лепшую аператарскую работу ў дакументальных тэлевізійных фільмах прысуджаны фільму «Наш Артур» Эстонскага тэлебачання.

Дыплом за лепшы тэлевізійны фільм аб дзевяці — карычне «Першы раз у першы» Латвійскага тэлебачання.

Дыплом за арыгінальнае рэжысёрскае вырашэнне спартыўна-журналісцкага фільма «Жаночы гульні» Літоўскага тэлебачання.

Дыплом за лепшы аператарскую работу — В. Фырарс, Р. Рымарс, А. Заміціс, аператарам фільма «Віснвы слала» Латвійскага тэлебачання.

Дыплом за лепшы сцэнарыі дакументальных тэлевізійных прысуджаны жыццёналісту В. Панту за фільм «Эстонія».

Дыплом за лепшы дабрыт — аўтарам фільма «Трынаццаць студыі «Малдова-фільм» сцэнарыста В. Багату і рэжысёра А. Кюду.

Фільму «Дарэкава рэдакцыя» Латвійскай студыі (аўтар сцэнарыя І. Віта, рэжысёр І. Брыл) прысуджаны дыплом, як лепшаму фільму, які даследуе складаны сацыялагічныя праблемы.

Дыплом за лепшае гучае і музычнае вырашэнне фільмаў прысуджаны кампазітару Л. Геладзіўс, аўтару музыкі «Малдова-фільм» да партрэта і «Самгубца» аб'яўлены «Летапіс» студыі «Летапіс».

Дыплом за лепшы сінхронны рэпартаж — рэжысёра і аператару фільма «Увага, дзеці» студыі «Малдова-фільм» М. Харыну.

Дыплом за лепшы кінаападысмент — альманаху «Нас вадзіла малодца» студыі «Летапіс».

Дыплом за лепшую праграму фільмаў, якія глыбока раскрылі арыгінальнае кадраў, прысуджаны кінастудыі «Малдова-фільм».

За лепшы навукова-папулярны фільм для дзядзёў дыплом прысуджаны фільму «Аператары ў краіне камунізму» (аўтар сцэнарыя І. Маран, рэжысёр Х. Парс) студыі «Талінфільм».

Дыплом за лепшае вымарысаванне спецыяльных відэа кі-

УЗНАГАРОДЫ ЛЕПШЫМ ЗАКОНЧЫСЯ Х ЗАНАЛНЫ АГЛЯД-КОНКУРС ФІЛЬМАЎ ЛАТВІІ, ЛІТВІІ, ЭСТОНІІ, МАЛДАВІІ І БЕЛАРУСІ

вынікі гэтага сапраўды маладзёжы фестывалю, я магу абвясціць спецыяльны прыз за лепшы фільм аб моладзі і для моладзі, ім прысудзілі фільму студыі «Летапіс» «Іван Макаравіч» рэжысёра І. Дабралюбава і сцэнарыста В. Саўчанкі.

Прыз і дыплом першай ступені за лепшы мультиплікацыйны фільм журы прысудзіла рэжысёру Э. Туганаву, пастаючыму лясных каціч «Шасціроўны» «Малдова-Філіп» Эстонскай студыі.

Дыплом за лепшае выкананне жаночай ролі быў прысуджаны П. Палікоўскай за карычне ролі Агнэ ў карычне Літоўскай студыі «Паўчыці».

Дыплом за лепшае выкананне мужчынскай ролі — Ю. Ярыту, «Годна за настаўніком» фільма-пафлеце «Вар'янта» кінастудыі «Талінфільм».

Дыплом за лепшую рэжысёрскую работу — А. Рымарс, пастаючыму фільма «Налі я быў маленькім» Літоўскай студыі.

Дыплом за рэжысёрскі дабрыт — А. Букеўскай за карычне «Завярты паварт» Латвійскай студыі.

Дыплом за лепшую аператарскую работу прысуджаны І. Тамзішвіліс, гапоўнаму аператару карычне «Паўчыці» Літоўскай студыі.

Дыплом за лепшае мастацкае вырашэнне кінаападысменту — Х. Клаар, мастаку-пастаючыму фільма-пафлеце «Вар'янта» кінастудыі «Талінфільм».

Дыплом за ваенна-патрыятычны фільм для моладзі — карычне «Кінастудыі «Летапіс» аб'яўлены «Летапіс» студыі «Летапіс» (аўтары сцэнарыя Я. Сявела, рэжысёры У. Рагавай і Я. Сявела).

Дыплом за фільм аб барацьбе эстонскага народа на франтах вольнай Айчынай вайны карычне «Людзі ў салідных шыльках» студыі «Талінфільм» (аўтары сцэнарыя П. Куусберг, Ю. Мюю, Л. Рэмелгас, рэжысёр Ю. Мюю).

Дыплом за лепшую музыку прысуджаны Э. Тамберг, аўтару музыкі фільма «Людзі ў салідных шыльках».

Старшыня журы па навукова-папулярных і храніральна-

НАШ ДРУГ — БАЛГАРЫЯ

Мы заўсёды вольны рады кожнай сустрэчы з мунімі і працавітым балгарскім народам з яго старажытнай культурай, таленавітай літаратурай, цудоўнай песняй.

Чарговае таксама сустрэча павінна хутка адбыцца. З 23 мая па 6 чэрвеня ў Беларусі, які і па ўсёй краіне, будзе праходзіць «Дні балгарскай культуры», прысвечаны 25-годдзю сацыялістычнага рэвалюцыі ў Балгарыі.

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся да старшын прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі В. С. Смірнова з просьбай расказаць пра традыцыйныя сяброўскія і культурныя сувязі Беларусі і Балгарыі, пра сёлета «Дні балгарскай культуры».

Яшчэ ў 1961 годзе, — расказаваў Віталій Сцяпанавіч, — па заданню працоўных рэспублікі было створана Беларускае аддзяленне Таварыства савецка-балгарскай дружбы. Трохі назады месьціны аддзяленні таварыства былі арганізаваны на Мінскім станкінабудуўнічым заводзе імя Кірава, Мінскім трактарным і гадзінічым заводам, кандытарскай фабрыцы «Камунітар», у калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна, на Віцебскай швейнай фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі», у Віцебскім ветэрынарным інстытуце і некаторых іншых прадпрыемствах і установах рэспублікі.

Беларускае аддзяленне Таварыства савецка-балгарскай дружбы праводзіць рознабаковую работу па рэваліцыі ў ўмацаванні друж-

ДЫСКУСІІ

назвам для раскрыцця навукова-папулярнай тэмы — фільма «Самгубца» рэжысёр І. Пікман і аператар «Летапіс» студыі «Летапіс» фільмаў «Летапіс» студыі «Летапіс».

Старшыня журы па тэлевізійных фільмах А. Юрскі ў сваім выступленні сказаў, што журы па тэлевізійных фільмах вырашыла не прысуджаць прыз і дыплом першай ступені за лепшы мастацкі тэлевізійны фільм. Прыз і дыплом першай ступені за лепшы дакументальны тэлевізійны фільм журы прысудзіла карычне Беларускага тэлебачання «Зямны пакалон».

Дыплом за лепшую рэжысёрскую работу ў тэлевізійных мастацкіх фільмах быў прысуджаны фільму «Смерць і вішнёвае дрэва» Літоўскага тэлебачання.

Дыплом за лепшую аператарскую работу ў тэлевізійных мастацкіх фільмах журы прысудзіла І. Марцінявічусу, аўтару фільма «Смерць і вішнёвае дрэва».

Дыплом за лепшы музычны фільм прысуджаны карычне Латвійскага тэлебачання «Партыя ў стылі барона».

Дыплом за лепшы тэлевізійны нацэрт — карычне «Мы турцы» Літоўскага тэлебачання.

Дыплом за лепшае выкананне антрысе А. Каўніста, выкананні галоўнай ролі ў фільме «Цяга Роза» Эстонскага тэлебачання.

Дыплом за лепшую аператарскую работу ў дакументальных тэлевізійных фільмах прысуджаны фільму «Наш Артур» Эстонскага тэлебачання.

Дыплом за лепшы тэлевізійны фільм аб дзевяці — карычне «Першы раз у першы» Латвійскага тэлебачання.

Дыплом за арыгінальнае рэжысёрскае вырашэнне спартыўна-журналісцкага фільма «Жаночы гульні» Літоўскага тэлебачання.

Дыплом за лепшую аператарскую работу — В. Фырарс, Р. Рымарс, А. Заміціс, аператарам фільма «Віснвы слала» Латвійскага тэлебачання.

Дыплом за лепшы сцэнарыі дакументальных тэлевізійных прысуджаны жыццёналісту В. Панту за фільм «Эстонія».

Дыплом за лепшы дабрыт — аўтарам фільма «Трынаццаць студыі «Малдова-фільм» сцэнарыста В. Багату і рэжысёра А. Кюду.

Фільму «Дарэкава рэдакцыя» Латвійскай студыі (аўтар сцэнарыя І. Віта, рэжысёр І. Брыл) прысуджаны дыплом, як лепшаму фільму, які даследуе складаны сацыялагічныя праблемы.

Дыплом за лепшае гучае і музычнае вырашэнне фільмаў прысуджаны кампазітару Л. Геладзіўс, аўтару музыкі «Малдова-фільм» да партрэта і «Самгубца» аб'яўлены «Летапіс» студыі «Летапіс».

Дыплом за лепшы сінхронны рэпартаж — рэжысёра і аператару фільма «Увага, дзеці» студыі «Малдова-фільм» М. Харыну.

Дыплом за лепшую праграму фільмаў, якія глыбока раскрылі арыгінальнае кадраў, прысуджаны кінастудыі «Малдова-фільм».

За лепшы навукова-папулярны фільм для дзядзёў дыплом прысуджаны фільму «Аператары ў краіне камунізму» (аўтар сцэнарыя І. Маран, рэжысёр Х. Парс) студыі «Талінфільм».

Дыплом за лепшае вымарысаванне спецыяльных відэа кі-

наў БССР і Дзяржаўнаму камітэту Савета Міністраў БССР па радзіме тэлебачання. Унагародзі таксама атрымаў Рэспубліканскае таварыства «Веды». Мінскі дзяржаўны цырк, Саюз кампазітараў, Акадэмія навук БССР і іншыя калектывы.

Вольная група актывістаў ваенна-шэфскай работы унагароджана Граматамі Ваеннага савета ЧВВА, азначамі «Выдатнік культурына шэфства над Узброенымі сіламі СССР» і «Выдатны пагранічнік».

З прававой на вечары выступілі член Ваеннага савета — начальнік Палітупраўлення ЧВВА генерал-палкоўнік У. Грэнцаў і народная артыстка СССР Л. Александровская.

Павел ДЗЮБАЙЛА

ВЫРАЗНАСЦЬ ПАЗІЦЫІ— АКТЫўНАСЦЬ ФОРМЫ

У апошні час нярадка можна пачуць, што апавяданне здало свае перадавыя пазіцыі, аддзіло на другую ланку. Маркуем, што гэта не зусім так. Надрукавана шмат апавяданняў, цікавых і розных, доўгіх і кароткіх, сюжэтных і «бессюжэтных». Наглядаецца далейшае папярэнне ідэіна-тэматычнай сферы, абнаўленне апавядання ў жанравы-стыльвыя адносіны, прыкметны рост майстэрства многіх пракаў.

Усё ж, пры ўсім дасягненні нашага апавядання, нельга не заўважыць нейкую цягучую апінальнасць, прамерную расцягненасць, псіхалагічную раслабленасць, якія часта паралітуюць творы «малага жанру», робяць іх цыманымі, невыразнымі па ідэіна-мастацкіх якасцях. Многія апавяданні густа перасыпаюцца значымі падрабязнасцямі, непатрэбнымі, самазнятнымі ў адносінах да мастацкага цэлага — твора. І часцей за ўсё гэта ідзе не так ад няўмелства, як ад нядаблства, ад нежадання лічыцца з законам мастацтва.

Прыгадаем Чахава, яго заўвагі з пісем сучаснакам-навістам: «Вы нагруквалі цілую гару падрабязнасцей... і гэтая гара засланіла сонца». «На першым плане карціны шмат падрабязнасцей... Імі трэба ахвяраваць дзеля цэлага... Падрабязнасці распынаюцца, як разлітае масла».

Выхаванне пачуцця самадyscyпліны і мастацкай метагроднасці — нялёгкае справа. Прамернасці ў апісаных сустрэкаюцца не толькі ў творах звычайных рамеснікаў, а і ў апавяданнях таленавітых пісьменнікаў.

І Чыгрынаў у адзін і той жа год апублікаваў апавяданні «Ішоў на ваіну чалавек» і «Усціння». Першае можа быць узорам ашчаднасці, мастацкай лаканічнасці і завершанасці. Другое ж — таксама добрае, цікавае ў сваёй «чалавечнасці», гуманістычнай аснове — прыкметна траціць ад залішняй бытавой дэталізацыі.

Такія ж залішняя дэталізацыя, і не толькі бытавая, а і псіхалагічная, наглядаецца ў апавяданні Чыгрынава «Чайна на хвалях». І тут І. Чыгрынаў не дасягнуў, на нашу думку, той ціласнасці мастацкага малюнка, якая была ў апавяданні «Ішоў на ваіну чалавек». Пісьменнік павінен ведаць, што нават самага глыбокага і дакладнага аналізу неакрэсленых чалавечых парываў, неўсвадомленых імкненняў героя, без паглыблення ў прычыны, у выток гэтых неўтаймаваных пошукаў гаросці лютэцывага, недастаткова, мала, каб выказаць пэўную, завершаную мастацкую ідэю.

[Заканчыне на 3-й стар.]

НИКОЛИ НЕ ЗАБЫЦЬ

Прямільніку сем дзён нашага гаспадарча ўльянаўскай вобласці, яе вольнае і класіфікацыя навізі, дзе вучыць Валодзя Ульянаў.

— Зямлі Белаевае і абаронцаў Брэскай крэпасці, з радзімы Каліноўскага і Скарыны, Купалы і Багдановіча прынеслі мы вам нашы шчырыя прывітанні, паклон і любоў, — сказаў у сваім выступленні Анатоль Вялюгін. І трэба было чуць, з якім захапленнем, былі ўспрыняты гэтыя словы беларускага пісьменніка.

Пасля сустрэчы я разгаварылася з вучнямі і настайнікам школы, Лізія Іванюна Катэргіна, зваючы школы, крэйку хвалючымі гаворкамі:

<

ШТРЫХІ ПРЫНЯМОННЯ

Пазычыная ПАВЕРКА

Нібыта зямля на світанні
Уткала ў праменні зары
І зялён, і росное зямле,
І бронзу сасновай кары.

Хто ж прымусіў
Зрабіць гэты крок
Ад свайго да твайго парога!

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Квэстус ШАВЕЛЬ

ЛЯСНІК

Над шырокай плаўнаю ракою
Дрэлле бор спакойна на зары.
А ляснік не ведае спакою,
Многа спраў заўсёды ў бары.
Усё, што ёсць у дзіўным царстве
гэтым.

Да драбніц ён ведае адін.
Бо, лічы ж, пад трыццаць зім
і летай

Ён на родным лесе адкадуў,
Хлопці сёжэ брызнуць маладуою,
І цяпер шкада не да слёз.
Даў ляснік зарок, што адгадуе
На палянцы цэлы гай бяроз.

Каб яны шумелі, гаманілі,
Унімалі зялён пшшыны свосы.
...Вос яно яліні абступілі,
Што садзіў маленькімі калісь.

Усё тады змясцілася ў кошкы.
А цяпер сцяноу я ракі
Зашумеў барок такі харошы
Ростам у чатыры ляснікі.

Міхась ВЫСОЦКІ

Кропля да кроплі — Бушуе мора.

Камень да каменя —
Скалы, горы.

Сасна да сасны —
Бор шуміць.

Голас да голаса —
Песня звініць.

Лад да ладу —
Гармонік яе.

Плячо да пляча —
Ніхто не скране!

Алег ЛОЙКА

Дзялілі ты з людзьмі радасць,
Падыяляў і гора.

Глуза на лагчыну,
Стогучы, пала яліна,
Абдымае маці
У раз астатні
Сына.

Расступіўся лес,
Расступіліся горы,
Пад сонцамі — абеліскі —
Бечнае маці гора.

Нам факты падавай,
І толькі факты —
Успаміны, стэнаграммы,
Пакты, акты, —

Не лірны
Рукавенкі настрой,
А голыя цыфраў
Шэра-белы строй,

І самых вострых,
Каб калопі пікай
І радасці
І горчы вялікай!

Пятро ПРЫХОДЗЬКА

З НОВАЙ КНИГІ
«КАЛІНАВЫЯ ЗОРЫ»

Калі пачынаецца Золак,
Струменіца раціць ўзлёб, —
З апаўшых учора вясёлак
Разгортвае крылы ўсход.

[Заканчэне,
Пачатак на 1-й стар.]

І тут, вядома, справа не ў
тым, што пісьменнік «вы-
браў» таго або таго героя.
Герою можа быць любы
жыццёвы тып. Якая б яна ні
была, рэалітацыйна не пры-
нясе, мякка кажучы, ніякай карысці літарату-
ры. Восць чаму нехта пагадзіцца з С. Андрэ-
аком, калі ён, зыходзячы з правільнага ўвогуле
паказання («навоцек таго, якіх герою ён выбі-
рае», літаратура больш прыслухоўваецца да
жыцця, чым да запатрабаванай крытыкай),
сам жа пачынае разгаворыць тэзіс В. Бурана аб
неабходнасці «гэ-
раў гораўскага тыпу». Андрэак супроцьста-
ўляе гэтым героям, праўда, не «маленка-
га», а «масавога» чалавека, напрыклад, тую ж
Усціну з апавядання І. Чыгрынава, Галубова,
паўтарае, не ў выбары героя, а ў аўтарскай
пазіцыі, у выразнасці і акрэсленасці грамад-
скай, сацыяльнай, гуманістычнай канцэпцыі
пісьменніка.

У летніх апавяданнях Я. Брыля, Я. Скры-
гана, А. Кулакоўскага, І. Науменкі, І. Чы-
грынава, І. Пташнікава, В. Адамчыка, У. Да-
машэвіча, Б. Сачана, М. Стральцова і нека-
рых іншых прамаўляў сапраўдным псіхалагізм
дапамагае выявіць значны ідэіна-грамадскі
змест, самую сутнасць чалавечых характараў.
На жаль, гэтага не ўсе гаварылі пра многія апавя-
данні, у якіх наглядзецца толькі знешняя
імітацыя псіхалагізму, падробка над яго.

Пагартым зборнік апавяданняў А. Саві-
цкага «Белы гарлачык». Восць «Сезонікі». Для
гэтага апавядання, якое, дарчы, нагад-
вае нудную аповесць, характары розныя
неабавязковы, нейтральныя «Упрыгожванні»;
апавіны, пейзажны, дэталі. Часам у пагоні за
арыгінальным «прыгожасцямі» пісьменнік
траціць паўчыце мастацкага густу, адчуванне
мастацкага слова. Тады і з'яўляюцца дэталі
накіштат: «Веліны словы... нібыта сарвалі
якую накрывку з маіх вачэй»; «сорам... пры-
цснюў усё мае паўчыце»; «яна... аяляла нас
Іранічна, спачувальнай усмешкай»; «чыр-
вань... паўла на шы». Чытачу становіцца
прыкра ад часта, да месца і не да месца ўжы-
тага слова «непамысла»: «адчуванне непамыс-
ласці», «рабіла непамысла», «было непамы-
сласна», «узнёла непамысласць», «абуджалі
непамысласць» і г. д. і г. д.

Невыразнасць, аморфнасць формы харак-
тары не толькі для А. Савіцкага. Таму, ві-
даць, невядакова, што І. В. Буран, і В. Жу-
раўлеў, і С. Андрэак з трыговай адзначалі,
што звышданае законаў жанру, той класіч-
най формы апавядання, якая мае шматлікую
традыцыю, драна адбываецца на ідэяна-
мастацкім узроўні сучаснага беларускага апавя-
дання. Расцягненасць, апісальнасць, убогія
псіхалагізмы, які правіла, звязаны з неакрэ-
сленасцю, невыразнасцю, з «бясформеннасцю»
пісьменніцкай задумы.

Вядліны лічыў неаднойчы рысай сапраўд-
нага апавядання выключную канцэнтраваную
жыццёвага матэрыялу, незвычайную лаганіч-
насць формы. Толькі ў раманах і аповесці, га-
варыў Валінін, могуць быць «адступленні»,
разважаны, дыдактычны, нецярпимы ў іншых
родах паззіі і асабліва ў апавяданні.

Класічныя апавяданне звычайна будавалася
на аснове такога жыццёвага эпизода, які быў у
значнай ступені выразным для героя, па-
варотным у яго жыцці. Дзяк Лондан гаварыў:
«Трэба абмежаваць апавяданне гранічна псе-
нымі хваламі і ганьбай — днём, калі
можна, гадзінай, а калі, як гэта часам бывае...
прыходзіцца ахопліваць вялікі перыяд часу —
месяцы, то проста намяніць, белга, мік ін-
шым, паведаміць аб мінулым часе і выдзіць
апавяданне толькі аб выразных момантах...
Развіццё не ўласціва апавяданню, гэта асаб-
лівае раману».

Восць чаму, думаецца, не варта было В. Ка-
валенку транзіраваць са строгаці эпічнай
формы апавядання. Ён ставіць пытанне: «Ці так
ужо і цяжка дараваць пісьменніку, калі ў яго
апавяданні будзе не «адна важная падзея», а
дзве, калі апавяданне відэаочна будзе наблі-
жана да аповесці? Ну і што ж? Абы быў
цікавы змест, абы ён па-сапраўднаму хваляваў
чытача». Мы таксама за цікавы і значны ідэі-
ны змест апавядання. Аднак жа вядома, што
невыразнасць аўтарскай пазіцыі, распыль-
насць ідэяна-мастацкага зместу ў значнай
ступені вяртае ад неадназначнасці, аморфнасці
формы. Тут дыялектычна ўзаемазалежнасць
насыць.

Аголены пад ветрам зімі сад,
Прагледваю з канца ў канец
наскрозь
І бачу, як ніколі, як ён зрос, —
Зусім не той, што дваццаць год
назад!

Зусім не той і ты, але ў вачах
Той сад, што навісаў тут на плацы,
Цвіце — такі ж вясёлы, малады,
А вецер, ты выносіш на пляч.

Не прыкмытай адна я, як ён зрос,
Аголены пад ветрам зімі сад,
Прагледваю твой цікі сум
наскрозь,
Зусім не хочучы аглядацца назад.

Лісточак зелянюць, не марудзі.
Цяпер я зразумеў, чаму так рад
Лістоце, праз якую не зірнуць,
З якой здаецца вечна тым жа
сад..

Не расступайся, лесе,
Не расступайся, горы,
Ехайце мне, не даежаць
Да такога гора,

Дзе над сынам трупам
Маці плача-галосіць:
Не жаніць прышлося,
А хаваць прышлося...

Расступаецца лес,
Расступаюцца горы:

Пачатак свайго твор-
чай біяграфіі гродзен-
скі жывапісец Вален-
цін Мікалаевіч Савіцкі
лічыць 1957 год, калі
яго першае палатно
«Фрунзе ў штабе За-
ходняга фронту» было
паказана на рэспублі-
канскай, а потым на
ўсесаюзнай выстаўцы
ў Маскве. «Да гэтага,
— гаворыць мастак,
вядліса пошукі, трэба
было знайсці сябе...»

Чалавек — восць ас-
ноўнае ў творчых маста-
ка. Але і прыёманскі
пейзаж таксама не вы-
падае з поля зроку Ва-
ляціна Савіцкага. Ён
— у жанравых карці-
нах, у эцюдах, зама-
лёнах. Ён на шматлі-
кіх палатнах: «Разліў
Нёмана», «На Нёмане»,
«Каложская царква»,
«Майская зяліна»
і інш.

Валіцін Савіцкі
часта звяртаецца да тэ-
мы Валіка Аічынай
ваіны. І ў гэтых рабо-
тах ён прымушае нас
разам са сваімі героя-
мі думаць, перажываць
радасці і засмучэнні
іх цяжкіх навалі-
нічых гадоў.

Карціна «Дарогамі ваіны»
паказвае горач адступленні,
якую даваў перахыць на-
шаму народу. Стомленны цяжкімі
дарогамі жанчыны, старыя і
дзецці ідуць у глыб краіны.
Высокі гарызонт у карціне, суро-
выя яе фарбы яшчэ больш
узмяняюць жалобнае туганне.
Калі глядзіш на жанчыну з дзі-
цею на плечы і плане, сэрца
ціскаецца, душа напаяецца
нянавісцю да тых, хто стаў
віноўнікам гэтай трагедыі.

А восць карціна «У гады ваі-
ны». Сюжэт яе просты. Воінскі
аэплан адраўляецца на фронт,
яго суправаджаюць вартыя са-
да і жанчына-правадніца.

Намаляваныя жанчыны,
Эпалон урываецца пад арык
варожка моста, на якім ідзе
ваенная тэхніка, ствараючы такім
чынам перакрываючы рух. На
пярэднім плане — дзве фігуры.
Гэта — глыбока псіхалагічны
образы, якія нібы ўзмацняюць
адін аднаго. Тут і трагедыя,
якая прымушала жанчыну пакі-
нуць родныя мясціны, а можа
нават і дзяцей. І той грамадзян-
скі абавязок, які ўласцівы са-
вядому чалавеку, і беззаветная
вера ў перамогу. Дужа, на
ўсё палатно, сурова і моцна
фігура ўсвабляе цвёрдасць і
непахіснасць савецкага воіна.

Абаронцам радзімы, якім
першым даваўся прыняць
агоню — на сабе, прысвечана па-
латно «Салдаты красіцы».

Рысы старажытнага і ў той
жа час маладога прыёманскага
краю можна ўбачыць на многіх
пейзажных палатнах і эцюдах
Валіціна Савіцкага.

Наму хоць раз даваўся пабы-
ваць на Гродзеншчыне, той, на-
пэчана, запомніў прыгажосць
«башні Нёмана». Гэтую непаў-
торную прыгажосць спрабаваў
перадаць у сваіх работах многія
мастакі. Але не кожнаму ўла-
сціва так тонка, як Валіціну
Савіцкаму, прыкмеціць норавы і
эменлівы характар ракі. На не-
карых работах яна ў яго лас-
кава і вельмі, на другіх —
трыжонная, пранізваная хола-
дам.

Невялікая работа «Нёман»
падкупіла каларыстычнай све-
жасцю жывапісу, тонкай пера-
дачай стану прыроды. Разарва-
ны і раскіданыя па небе хма-
ры, адкрытая, праразаная ракой
углыб прастора, якая дае ма-
гчынасць свабодна прагуляцца
ветру, панатка і крутыя берагі
і халодная рабіна вады гаво-
раць, што Нёман сёння суровы
і мала ветлівы. Сама жывапі-
сная манера дапамагае мастаку
дабіцца пастэлявай мэты. Сме-
лыя, шырокія мазкі, якія на-
пісана неба, ў спалучэнні з дроб-
нымі ўдвары паказваюць там, дзе
вада, узмяняюць агуднае па-
чынае туганне карціны.

І. ШЭЦКА.

Гродні.

МАЛЮНІ КІНАТРА- ГРАФІКІ

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

Малюні мастака А. Волка-
ва да кнігі «Каласавічы»
Д. Слаўноўска, якія выхо-
дзяць у выдавецтве «Бела-
русь».

ВЫРАЗНАСЦЬ ПАЗІЦЫІ— АКТЫЎНАСЦЬ ФОРМЫ

Патрабуе значных удакладненняў, як нам
здаецца, і думка В. Жураўлева аб тым, што ў
апавяданні, як у аповесці і ў раманах, можна
грунтоўна прасачыць станаўленне мастацкага
характара. Восць што піша Жураўлеў: «Апа-
вяданне, дзе характар героя раскрываецца ў
адной момант і пераважна ў адных пси-
халагічных станах, гэта яшчэ не апошня (як
схільны думаць В. Буран) ступень мажліва-
сцей навілістай форм. Ісць і тая ступень,
на якой пісьменнік дае сціпую мастацкую
карціну чалавечага лесе, грунтоўна прасачыць
станаўленне чалавека, асвятляе эвалюцыю яго
ўнутранага жыцця». Для аргументацыі свайго
тэзіса Жураўлеў прыводзіць прыклады з апа-
вяданняў Чэхава, Коласіна.

Аднак нават такія творы Чэхава, як «Ча-
лавец» у футарале, «Туга», «Іёнчы», «Навё-
ста», не супярэчаць той думцы, што апавядан-
не не ўласціва раманаўнасці развіцця, што ў
гэтым жанры не гэта «грунтоўна прасачыць
станаўленне чалавеча». Усё самае галоўнае і
ў развіцці сюжэта, і ў раскрыцці характараў
канцэнтравана ў апавяданні калі не ў адным,
дык у некалькіх эпизодах. Гэтыя галоўныя э-
пизоды дазваляюць пісьменніку каротка (праз
дэталі, штрыхі) указаць на паваротныя моман-
ты біяграфіі героя, на асноўныя вехі ў станаў-
ленні яго характараў. Не звычайна, не разві-
це характараў паказвае апавяданні, а стан
чалавека ў тым або іншым пункце яго разві-
цця. «Мастацкая абмежаванасць характараў ў тым
і заключаецца, што, калі ён дадзены вам паз-
там у пэўны момант свайго жыцця, вы ўжо са-
мі зможаце расказаць усё яго жыццё і да і
пасля гэтага моманту» (Валінін).

Але тут варта падкрэсліць і другое — апавя-
данне не адгортана клясычнай сцяной ад
іншых пражытных жанраў. Многія даследчыкі
лічыць, што свай падходжанне раман выдэ-
нава, а не ад аповесці. Бо старажытная
апавесць складалася і апавяданні-надзейны
твор, а ў цэнтры апавядання, нават сярэдня-
ковага, быў чалавек, характар. Цікава супаста-
віць сённяшняе апавяданне і раман.

Многія сучасныя апавесці і раманы буду-
юцца на сутнасці на аснове апавядальнай архі-
тэктонікі. Раманы час сціскаецца да вызнач-
нага памеру. Цяляны гады і дзесяцігоддзі
ўжываюцца ў месяцы, дні, нават гадзіны
жыцця героя, які па асацыяцыях, праз псіха-
лагічныя наплывы навава перажывае мінулае,
яго асноўныя моманты, судзісць іх з су-
часнасцю. Усе сюжэтныя лініі цэнтры імкн-
юцца да галоўнага героя, да перакрываючага ў
невядлівай раманнай прасторы, у скандэна-
вым раманым часе. Блізкія да такой струк-
туры раманы «Кроў людская — не вядзіна»
М. Стальмаха, «Пугні і гнёзды» Я. Брыля,
«Сурова поле» А. Каліна, «Каўнасскі ра-
ман» А. Вяляўскаса, «Ліпень 41 года» Р. Ба-
кланава, аповесць «Бывай, Гульсары!» Ч. Ай-
матава і г. д. Відць, маюць пэўную рацыю
тыя, якія хочучь бацьчы ў апавяданні раман
у мініяцюры. Але ж для любой мініяцюры га-
лоўнае — лаганічнасць, выразнасць, яркасць!

Жыццёвай шматграннасцю, якую не гэта
ўдасіць у пракуртэнава ложа звыклых літа-
ратурных схем, вызначаецца, напрыклад, а

